

A MIGRÁCIÓ DINAMIKÁJA ÉS TÁRSADALMI HATÁSAI

1. Bevezetés

A biztonság megteremtése és a biztonság (köz)érzete a jó kormányzás egyik legfontosabb feladata, a kormányzat felé megnyilvánuló bizalom kiemelt faktora.¹ Ebből fakadóan a jó és stabil kormányzásnak korszerű tudományos ismeretekre és rendészeti felsőfokú képzésre kell épülnie. E követelményhez illeszkedik egy a migráció dinamikájával, illetve a migráció mögött meglévő társadalmi hatásokkal és állami feladatokkal foglalkozó kutatás, amelynek kutatóhelyi centruma a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Tanszék Bevándorlási és Állampolgársági Tanszéke.

A kutatómunka egyértelmű céljává lett a migrációs igazgatás fejlesztése, ezzel szoros összefüggésben olyan ajánlásokat megfogalmazása, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a közigazgatás és a közszolgáltatás migrációval (a külföldiek igazgatásával és a menekültüggyel) összefüggő állami feladatainak nemzetközi, európai uniós követelmények szerinti támogatásához. A fenti tárgykörben megjelölt kutatás abból az előzetes hipotézisből indult ki, hogy a migráció jelenlegi tendenciáját, dinamikáját tekintve változó jelentőséggel bír az egyes államokra, társadalmakra, a migrációs szabályozás fejlődésére. Az emberi vándorlásnak kívánatos és nemkívánatos megvalósulási formái egyszerre jelentenek kihívást a kiinduló, tranzit- és befogadó országok számára.

A kutatás előzményeként megjelent tanulmányok kijelölték azokat a migrációval összefüggő tematikákat, amelyek az emberi vándorlás egy-egy szegmenseként érdemesek lehetnek arra, hogy külön vizsgálat tárgyát is képezzék. Ilyenek a modern menekültügyi rendszer evolúciójával,² avagy éppen a közös európai menekültügyi rendszer különböző képességeivel,³ illetve a menedékjog büntetőjogi kapcsolataival összefüggő kérdések.⁴ E témához illeszkedően a menekültek ún. kényszerbetelepítésével⁵ vagy egyes sérülékeny csoportjaival kapcsolatos gondolatok, valamint a migráció dinamikája mögött meglévő társadalmi konfliktusok,⁶ esetleg a migráció és biztonság állampolgársági jogi összefüggései⁷ témakörben felmerülő álláspontok.

A fenti témák sokszínűsége is mutatja, hogy az emberi vándorlás állami és társadalmi hatásai esetében sokkal inkább a migráció irreguláris formái és ennek menedékjogi vetületei foglalkoztatják a közvéleményt, holott – ehelyütt is érdemes

¹ Kaiser Tamás (szerk.): Jó állam jelentés 2017. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017. 10. o.

² Klenner Zoltán: A modern menekültügyi rendszer létrehozása és fejlődése a rendszerváltoztatás időszakában Magyarországon. Magyar Rendészet 2017/3. 47-61. o.

³ Urbán Ferenc: A Közös Európai Menekültügyi Rendszer előrejelzési képességének jellemzői. Magyar Rendészet 2017/3. 111-130. o.

⁴ Hautzinger Zoltán: Menedékjog és büntetőjog lehetséges kapcsolatai Magyarországon. Magyar Rendészet 2017/3. 31-46. o.

⁵ Nagy-Nádasdi Anita Rozália: Kényszerbetelepítés vagy a valódi dublini rendelet? Magyar Rendészet 2017/3. 61-74. o.

⁶ Szuhaí Iлона: Migráció és emberkereskedelem válság idején – A szíriai konfliktus és a kiszolgáltatottság kapcsolatának dinamikája. Magyar Rendészet 2017/3. 75-90. o.

⁷ Vajkai Edina: Az állampolgárságtól megfosztás Franciaországban. Magyar Rendészet 2017/3. 131-146. o.

megjegyezni – a migráció reguláris megjelenési változatai hipotetikusan nagyságrendekkel nagyobb mértékben formálhatják az egyes befogadó társadalmakon belül a külföldiek megítélését vagy a szubjektív biztonságérzetet.

2. A migráció kutatása az irreguláris migráció tükrében

A migráció elemzése – ahogy fentebb is látszik – látszólag sem egyszerű kérdés. A vándorlásnak egyfelől nincs egységes, átfogó elmélete, amely alapján a tartós vagy ideiglenes helyváltoztatás egyszerűen megérthető lenne, másfelől a bevándorlásban érvényesülő minták és tendenciák azt jelzik, hogy a jelenlegi migrációs folyamatok megértéséhez nem elegendő csupán egyetlen tudomány eszköztárát felhasználni. Ezzel összefüggésben elméleti modellek sora foglalkozik azzal, hogy a migráció milyen okokra vezethető vissza, és annak milyen változatai vagy módozatai lehetnek.

A migrációs kutatások kiterjednek akarati, időbeli és térbeli dimenziókra is egyaránt. A nemzetközi migráció okainak feltárására a 19. század óta számtalan modell készült, ezek egészen különböző feltételezéseket és fogalmakat használtak. A munkával, munkaerő-piacca, foglalkoztatottsággal és bérekkel, annak az egyes országok közötti eltéréseivel – mint a migrációt alapvetően kiváltó okkal – több ilyen elmélet is foglalkozott. Az egyén jövedelmi lehetőségeinek maximális kihasználása, jólétének növelése nyilvánvalóan a legfőbb kiváltó oka volt és lesz a migrációs döntéseknek. Az anyagi előnyök keresése-kihasználása mindig is megközelíthető volt a munkavállaló, a munkaadó, a tőkés, illetve egész iparágak szükségletei oldaláról is. Az ok-okozati folyamatok rendszere – illetve abból egy-egy kulcs elemnek vélt momentum kiemelése – számtalan lehetőségét ad a továbbiakban is különféle modellek felállítására.

A migrációs kutatások középpontjában napjainkban az egyes gazdasági elméletek mellett a biztonság, illetve a bevándorlók integrációja is egyre hangsúlyossá válik.⁸ Az emberek folyamatos áramlása országok, régiók és kontinensek között önmagában is konfliktusokat generál. A szabályokat megkerülő vándorláshoz jellemzően számos biztonsági kockázatot jelentő cselekmény is társul (illegális munkavállalás, embercsempészés vagy emberkereskedelem, szervezett bűnözés, terrorizmus stb.). A biztonsággal összefüggő kutatások jellemzően a befogadó, illetve a migrációs nyomásnak kitett államok szempontjából értékelik az eseményeket, de hasonlóan fontos a bevándorló vagy éppen mozgásban lévő személy biztonsága is, melyről jóval kevesebb szó esik.⁹

Az irreguláris migrációnak korunkban számos újabb elméleti vetületei jelentkeznek. Ilyen például a szekuritizáció (securitization)¹⁰ vagy éppen a krimimigráció (crimmigration)¹¹, amely teóriák alapvetően a migráció nemkívánatos hatásaira adható állami reakciókat vizsgálja. Ezek értelmében a migráció káros hatásai biztonságpolitikai vagy – nem is végső soron – büntetőjogi eszközökkel kezelendők. Az emberi jogok háttérbe szorulnak, és az állami szankciók, a rendészeti vagy – már-már automatikusan – fegyveres erők alkalmazása kerülnek előtérbe az irregularitás visszaszorítása érdekében. Kevesebb

⁸ Ld. Jozef Balga: A rendészettudomány hatása a jelenkori migráció kezelésére. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. Pécs (2017) 281-286. o.

⁹ Hautzinger Zoltán – Hegedűs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. NKE RTK, Budapest, 2012. 23. o.

¹⁰ Boldizsár Nagy: Hungarian Asylum Law and Policy in 2015–2016. Securitization Instead of Loyal Cooperation. German Law Journal, 17 (2016) 6. 1041. o.

¹¹ Juliet Stumpf: The crimmigration crisis. Immigrants, crime, and sovereign power. American University Law Review Vol. 56:2. (2006) 367-419. o.

hangsúly esik a migráció kedvező gazdasági hatásaira, ennek érdekében a külföldiek integrálására, a közgondolkodást alapvetően egy absztrakt veszély formálja, amelyre mint hatásra egy jó államnak határozott válaszokat kell adni.

3. A migráció dinamikájának és társadalmi hatásainak vizsgálata

A migráció elméleti feldolgozását illetően ugyanakkor – a fenti példázatokat is látva – folyamatosan helye van a migráció dinamikájával és tendenciáival, valamint az emberi vándorlás társadalomra gyakorolt hatásainak számbavételének. Ezt célozta meg a címben szereplő kutatás, nem figyelmen kívül hagyva természetesen az emberi vándorláshoz fűződő szakmapolitikai igényeket. Ezeket továbbá kiegészítendő a kutatásnak részévé vált az ún. visegrádi országok (Magyarország mellett Csehország, Lengyelország és Szlovákia) hatósági szakemberei és elméleti kutatói hasonló jellegű tapasztalatainak megismerése és közreadása. Ennek érdekében a kutatásban egy nemzetközi konferencia és egy angol nyelvű tanulmánykötet erejéig részt vettek a visegrádi országok bevándorlási hatóságainak, illetve a migráció oktatásával, kutatásával foglalkozó szervezetek, intézmények képviselői. A 2017. évben Budapesten, a Nemzeti Közszerződési Egyetemen megrendezett nemzetközi tudományos konferencián a témában az alábbi angol nyelvű előadók és tematikák jelentek meg.

- State tasks in connection with migration in the framework of V4 cooperation (Dr. Hegyaljai Mátyás európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkár Belügyminisztérium),
- Integrated EU migration management in the frontline – from the asylum perspective' (Dr. Ördög István, Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal),
- Asylum and migration situation in Poland – current state, trends and the impact of migration crisis (Anna Pochlyska szakértő, Nemzetközi Együttműködési Osztály, Külföldiek Hivatala, Lengyelország),
- The current migration and asylum situation in the Czech Republic and the management of the migration crisis (Mgr. Zdeněk Chlupáč szakértő, Menekültügyi és Migrációs Főosztály, Belügyminisztérium, Cseh Köztársaság),
- Slovakia, a country not directly touched by the migration crisis: What has changed since summer 2015. (Blanka Timurhan, osztályvezető, Dokumentációs és Nemzetközi Együttműködési Osztály, Migrációs Hivatal),
- How to interpret the European migration crisis response with the help of science (Dr. Tóttós Ágnes, migrációs szakdiplomata, Magyarország Állandó Képvisellete az Európai Unió mellett),
- What is migration policy? Some theoretical and practical considerations (Magdalena Lesinska, központvezető, Migrációs Politikai Kutatóközpont, Varsói Egyetem, Lengyelország),
- Some practical aspects of the training on migration (Miroslava Vozaryova, Komenskeho Egyetem, Pozsony, Szlovákia),
- Migration as the object in higher education in the field of law enforcement (Prof. Dr. Jozef Balga, egyetemi tanár, Pozsonyi Rendőr Akadémia, Szlovákia).

A fenti felsorolásból is látszik, hogy a migráció állami és társadalmi hatásai különböző módon jelentkeznek, és ezek különböző módon vizsgálhatók. E sokféleséghez kapcsolódnak a konferencia tudományos értékeit megőrkítő

tanulmánykötet további tanulmányai, amelyek – a fenti előadások tanulmányszerű változataival kiegészülve – az alábbi címekkel jelennek meg:

- Characteristics and dynamic of the historical times of international migration (Szuha Ilona, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest, Magyarország),
- Factors of the migration from North Africa (Crisán Andrea, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, Budapest, Magyarország),
- Institutional framework of controlling the international migration in the European Union with special focus on the migration crisis in 2015 (Urbán Ferenc, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, Magyarország),
- Escaped from war and on the border of asylum law and children's rights: responses and responsibilities of states (Nagy-Nádasdi Anita, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar),
- Human Rights, Security and Terrorism: Challenges for the Asylum Law (dr. Lőrincz Aranka, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, Budapest, Magyarország),
- Migratory impacts on Law Enforcement (Hautzinger Zoltán, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest, Magyarország)
- The security aspects of immigration in Central Europe (Vajkai Edina, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest, Magyarország).

4. Összegzés

Minden kutatás annyit ér, amennyit hasznosítanak belőle. A migráció dinamikájáról és társadalmi hatásairól szóló migrációkutatás eredményét is majd az dönti el, hogy a benne foglalt gondolatok, ebben az összefoglaló írásban megjelölt magyar és angol nyelvű tanulmányok mennyire érdemesek arra, hogy felkeltsék a migrációval foglalkozó szakemberek, egyetemi oktatók vagy hallgatók figyelmét. Fontos azonban megjegyezni, hogy napjainkban a migráció nem vizsgálható pusztán egy aspektusból, illetve a migráció egyes jelenségei sem értékelhetők önmagukban. Az emberi vándorlás összetett jelenség, ennél fogva komplex vizsgálati módszerekre van szükség. Ehhez nyújthat forrást a címben megjelölt program, illetve ennek keretében elkészült munkák.